

- 212 Ifølge landsretten, s. 92, var Bent Jensens sigtelser af Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent ikke sigtelser mod Jørgen Dragsdahl for at *"have overtrådt straffelovens § 108 eller i øvrigt have foretaget sig noget strafbart"*. Som begrundelse for ikke at anse sigtelserne for udsagn om overtrædelse af straffelovens § 108 anførtes, *"at begrebet 'agent' ikke er entydigt eller nærmere defineret i straffeloven."* Præmissen er besynderlig. Lignende synspunkter kunne anføres om de fleste talemåder for straffelovsovertrædelser. PET havde ifølge Ole Stig Andersens forklaring i landsretten, s. 52, påberåbt sig straffelovens § 108 ved begæringen i 1983 om iværksættelse af telefonaflytning.
- 213 Ifølge Den Danske Ordbog er betydningen af en agent: *"Person som arbejder for en efterretningstjeneste eller anden offentlig myndighed med at skaffe (hemmelige) militære eller politiske oplysninger"*. En person, der arbejder (arbejde udføres mod betaling) for en efterretningstjeneste for at skaffe hemmelige politiske oplysninger, begår også strafbare forhold efter en almindelig læsers forståelse. Bent Jensen brugte i Jyllands-Posten 14/1-07 i artiklens første linje betegnelsen spion om Jørgen Dragsdahl. Betegnelsen spion er efter Den Danske Ordbog synonym med betegnelsen agent, hvilket blot understøtter, hvor værdiladet udtrykket agent er for en almindelig læser. Juridisk er spionage alvorligere og omfattes af straffelovens § 107.
- 214 Der findes ingen almindelig læser og tilhører noget sted, der deler landsrettens opfattelse om, at man straffrit som dansker kunne være KGB-agent og dermed kunne tjene det daværende Sovjetunionens interesser i strid med Danmarks, navnlig ikke når udsagnet kædes sammen med PET og PET's efterforskning. For andre end landsretten var det at være KGB-agent under Den kolde Krig en alvorlig forbrydelse.
- 215 Bent Jensens anklage mod Jørgen Dragsdahl fandt da også stor udbredelse på lederplads, i nyhedsartikler og kommentarer i pressen, hvor f.eks. betegnelsen 'spion' ofte blev gentaget. Til samtlige danske medier formidlede Ritzaus Bureau 16/1-07 et nyhedstelegram med overskriften, jf. ekstrakt 2, s. 491: *"PET undersøger spionanklage"*, som indledningsvis oplyste, at *"Bent Jensen har beskyldt Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent"*. På lederplads i Berlingske Tidende stod 16/1-07 jf. ekstrakt 2, s. 493: *"Det er ikke hver dag en forsker med fare for tab af sit gode navn og rygte anklager en navngiven journalist for at have været KGB-spion"*. På lederplads i Politiken skrev Tøger Seidenfaden 17/1-07, jf. ekstrakt 2, s. 495: *"I en stor polemisk artikel i Jyllandsposten har han beskyldt Jørgen Dragsdahl (...) for at være sovjetisk agent"*. Information på lederplads den 18/5-07, jf. ekstrakt 2, s. 535: *"Bent Jensen ... anklagede Informations daværende sikkerhedspolitiske medarbejder Jørgen Dragsdahl for at være KGB-*

spion". Fyens Amts Avis skrev 26/10-07, jf. ekstrakt 2, s. 537: "*Jørgen Dragsdahl var spion for den daværende sovjetiske efterretningstjeneste KGB*". Hverken Information eller Fyens Amts avis havde opdaget den tilbagetrækning, som Bent Jensen nu fremhæver.

- 216 PET lagde da også i sin afgørelse af 30/4-07 om Bent Jensens overtrædelse af sin tavshedspligt til grund, at udsagnene om agentvirksomhed var udsagn om strafbart forhold, jf. ekstrakt 2, s. 533: "*at en person efter efterretningstjenestens opfattelse var KGB-agent m.v., må antages at være en oplysning om et muligt strafbart forhold (f.eks. straffelovens §§ 107 og 108) og dermed en fortrolig oplysning om en enkeltperson*". Justitsministeriet sagde i sin afgørelse af 6/12-07 det samme lidt anderledes, jf. ekstrakt 2 s. 541: "*Justitsministeriets opfattelse, at en oplysning om, at en navngiven enkeltperson af Politiets Efterretningstjeneste (angiveligt) anses som agent for en fremmed efterretningstjeneste, må antages at være en oplysning om et muligt strafbart forhold (f.eks. straffelovens §§ 107 og 108) og dermed en fortrolig oplysning om en enkeltperson*".

En almindelig læser forstod Bent Jensens udsagn som sigtelser for strafbare forhold

- 217 En almindelig læser af Bent Jensens artikel af 14/1-07 i Jyllands-Posten blev efterladt med det indtryk, at Jørgen Dragsdahl ifølge PET havde været KGB-agent, og at han havde fået penge for sin agentvirksomhed. Artiklen efterlod billedet af veldokumenteret, omfattende agentvirksomhed mellem Jørgen Dragsdahl og KGB i og uden for Danmark under konspirative former. Jørgen Dragsdahl blev i første linje værdiløst betegnet som KGB-spion, og hans aktiviteter blev senere af professoren slået i hartkorn med Arne Treholt, hvilket skabte stærke associationer hos en almindelig læser.
- 218 En almindelig læser måtte efter artiklen forstå, at det var PET's vurdering, at Jørgen Dragsdahl havde handlet strafbart, men at PET af politiske grunde ikke kunne gennemføre sagen, fordi den daværende borgerlige regering havde ligget under for socialdemokratiske interesser håndteret af navnlig Ole Espersen – med samme forløb, som da Ole Espersen som justitsminister havde truffet beslutning om, at Arne Herløv Petersen uanset hans angivelige overtrædelse af straffelovens § 108 ikke skulle tiltales som indstillet af PET. Bent Jensens antagelser om, at PET var blevet forhindret i at rejse tiltale mod Jørgen Dragsdahl fra politisk side har intet på sig, jf. pkt. 154-155.

- 219 Bent Jensens omtale i artiklen af 14/1-07 af *"juristen"* Jørn Vestergaards holdning havde ikke til formål at gøre det klart for den almindelige læser, at Bent Jensen ikke sigtede Jørgen Dragsdahl for strafbare forhold. Jørn Vestergaards synspunkter nedgjordes tydeligt af Bent Jensen ved at inddrage spørgsmålet om selvangivelse af indtægter fra KGB. Umiddelbart før omtalen af juristen havde Bent Jensen tilmed gjort nedsættende bemærkninger om en af Jørgen Dragsdahls *"beundrere"*, nemlig tidligere udenrigsminister Kjeld Olsen. Jørgen Vestergaard fremstod ikke som en autoritet i Bent Jensens artikel.
- 220 At en almindelig læser fik den opfattelse, at Bent Jensen i artiklen 14/1-07 sigtede Jørgen Dragsdahl for strafbare forhold illustreres af baggrunden for Bent Jensens artikel i Weekendavisen 9/2-07 om 'køterpis'. Heri skrev Bent Jensen selv, at så forskellige profiler som Weekendavisens chefredaktør (Anne Knudsen), en ledende historiker (Steen Andersen), en professor i international politik (Nikolaj Petersen), Chefen ved Center for Militærhistorie på Forsvarsakademiet (Ib Faurby) og en forfatter (Niels Barfoed) alle havde fået det indtryk af artiklen, at Bent Jensen påstod, at Jørgen Dragsdahl havde gjort noget kriminelt.
- 221 Det var ikke kun en almindelig læser, der forstod Bent Jensens udsagn om agentvirksomhed som sigtelser for strafbare forhold. Sådan opfattedes det også af retslærde i strafferet på Københavns Universitet. Det gjorde professor Eva Smith således i Politiken 4/11-13, jf. ekstrakt 2, s. 679, ligesom lektor Trine Baumbach gjorde det i Juristen 2013.257, hvor hun forundret spurgte: *"hvis ikke det var sigtelse om strafbart forhold, hvad var det så en sigtelse om?"* , jf. materialesamlingen, s. 3.

Jyllands-Posten forstod artiklen 14/1-07 som sigtelse for strafbare forhold

- 222 Bent Jensen havde ikke af Jyllands-Posten fået stillet to hele avissider i søndagsudgaven til sin disposition ledsaget af redaktionel omtale på avisens forside, hvis ikke Bent Jensens artikel var blevet forstået som udsagn fra Bent Jensen om, at Jørgen Dragsdahl ifølge PET havde overtrådt straffelovens § 108, men var blevet forhindret i at rejse tiltale fra politisk hold. Der var ikke i sig selv nogen større journalistisk historie i, at Jørgen Dragsdahl havde været genstand for KGB's opmærksomhed, det havde allerede været fremme i Ekstra Bladets artikler i 1992 og i DIIS-udredningen fra 2005.
- 223 Det var også derfor, at avisens journalister i forsideartiklen 14/1-07 spurgte både Henning Fode og daværende PET-chef Lars Findsen om, *"hvorfor der ikke blev rejst sag mod ham (læs: Jørgen Dragsdahl)"*. Spørgsmålene blev selvfølgelig

stillet af journalisterne, fordi Bent Jensens artikel af en almindelig læser måtte forstås sådan, at Jørgen Dragsdahl ifølge Bent Jensen havde begået strafbare forhold, der ikke var forfulgt af PET.

Bent Jensens tilbagetog efter artiklen i Jyllands-Posten 14/1-07

- 224 Landsretten, s. 92, lod det komme Bent Jensen til gode, at han i artiklerne i Jyllands-Posten 7/2-07, Weekendavisen 9/2-07 og Information 3/5-08 anførte, at han ikke 'anklagede' Jørgen Dragsdahl for forbrydelser, men blot fremlagde faktum.
- 225 Da Bent Jensen fra 7/2-07 kom med de første bemærkninger med modificerende træk, vidste Bent Jensen fra omtalen i bl.a. Jyllands-Posten 26/1-07, at Jørgen Dragsdahl overvejede at iværksætte retlige skridt mod ham, og Bent Jensen havde på dette tidspunkt skabt det store billede af, at Jørgen Dragsdahl havde handlet strafbart. Således var hverken Information 18/5-07 eller Fyens Amts Avis 26/10-07 opmærksomme på, at Bent Jensen havde modificeret sin anklage.
- 226 Det kræver tilmed betydelig velvilje at læse modifikationerne som reel tilbagetrækning. Artiklen i Jyllands-Posten 7/2-07 var således en polemisk kommentar fra Bent Jensen i anledning af den omfattende, offentlige debat i anledning af artiklerne i Jyllands-Posten, hvori Bent Jensen gentog sine usande beskyldninger for agentvirksomhed. Om andre historikeres kritik af ham skrev Bent Jensen, at de *"istemmer de forargede hyl og bidrager oven i købet med direkte vildledning, når de f.eks. hævder, at Dragsdahl er blevet frikendt ved den domstol. Det er han som bekendt ikke. I øvrigt drejer Dragsdahl-sagen sig ikke om jura, i hvert fald ikke for mit vedkommende. Den drejer sig om at få belyst et stykke samtidshistorie så godt som muligt, om hvad der er sandt og falsk"*. Bent Jensen manipulerede en almindelig læser, for det er en endnu stærkere afkræftelse af agentvirksomhedspostulatet end frifindelse ved domstolene, at PET efter efterforskning end ikke sigtede Jørgen Dragsdahl.
- 227 Bent Jensen anførte derefter det, som landsretten, s. 92, læste som værende udtryk for, at Bent Jensen ikke med sine udsagn om agentvirksomhed skulle ønske at sigte Jørgen Dragsdahl for strafbare forhold: *"Jeg er historiker, ikke jurist. Det tilkommer ikke mig at rejse anklage endsige afgøre, hvorvidt hans virksomhed var strafbar eller ej. Jeg citerer oven i købet en jurist og ekspert i strafferet, som har argumenteret for, at det ikke er strafbart at være indflydelses- eller påvirkningsagent – heller ikke, hvis man får penge for sin virksomhed"*. Bent Jensens meningsløse udsagn efterlod hos en almindelig læser det indtryk, at der

fortsat var grundlag for en straffesag. Omtalen af eksperten efterlod det indtryk, at Jørgen Dragsdahl var påvirkningsagent.

- 228 Bent Jensen gjorde det senere i artiklen ved udsagn 20 tydeligt, at det for ham var forbløffende, at der *"blandt jurister kan herske uklarhed"* om det strafferetlige. Herefter udtalte Bent Jensen: *"PET's chefer har gennem årene været af den klare opfattelse, at den slags var strafbart"*. Bent Jensen bekræftede derefter for en almindelig læser sine påstande fra artiklen af 14/1-97 om, at det herefter var politiske grunde, der gjorde, at Jørgen Dragsdahl ikke var blevet straffet: *"Jeg lader som sagt skyldsspørgsmålet ligge, men vil gøre opmærksom på, at det i Danmark er en politiker – ikke en retsinstans, der beslutter, om der skal rejses tiltale i den slags sager."* For en almindelig læser naglede Bent Jensen det i konteksten fast, at Jørgen Dragsdahl gik fri for straf af politiske grunde.
- 229 Landsrettens fortolkning af Bent Jensens udsagn om skyldsspørgsmålet er uholdbar. En almindelig læser var ikke i tvivl om, hvad Bent Jensen mente, nemlig at Jørgen Dragsdahl havde handlet strafbart.

DESINFORMATION

Hvad er desinformation?

- 230 Landsretten, s. 97, valgte at forstå Bent Jensens udsagn om desinformation i en *"mere bred forstand"* således, at Bent Jensen med sigtelserne skulle have ment, at Jørgen Dragsdahl formidlede oplysninger, der *"ud fra en objektiv betragtning er urigtige eller vildledende, og som tjener en fremmed efterretningstjenestes interesser"*, hvilket stod i modsætning til desinformation i snæver forstand, hvorved landsretten forstod *"en person, der bevidst og mod bedre vidende gengiver urigtige oplysninger som led i et samarbejde med en fremmed stats efterretningstjeneste"*.
- 231 Heller ikke denne fortolkning er i tråd med, hvad en almindelig læser måtte antages at forstå ved desinformation, navnlig ikke da Bent Jensen i Jyllands-Posten 26/1-07 anvendte det russiske ord 'dezinformasija', endog med cyriliske bogstaver, i overskriften, eftersom dette er synonymt med ordet 'desinformation'. Det, der gjorde Bent Jensens udsagn journalistisk interessante i medierne, var netop, at de blev forstået som desinformation i snæver forstand. Man må ved bedømmelsen have i erindring, at Bent Jensen havde slået fast, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent. En almindelig læser forbinder ikke en KGB-agent med én, der uafvidende kommer til at gengive urigtige oplysninger.

- 232 I udsagn 30 sagde Bent Jensen om Jørgen Dragsdahls artikel, at *"Det var et skændigt makværk, som KGB ikke kunne have lavet bedre"*. Der findes da ingen almindelig læser, der forstår et sådant udsagn fra en historieprofessor om desinformation, som udsagn om desinformation i bred forstand, således som landsretten antog. Bent Jensen brugte også i artiklen udtryk som *"En 100 pct. løgn"* og *"Dragsdahls artikel var 100 pct. ren – eller rettere – snavset desinformation"*, og i Information 3/5-08 brugte Bent Jensen endnu stærkere det russiske udtryk 'dezinformasija' i overskriften. Brugen af det russiske udtryk i overskrifterne var ikke en redaktionel opfindelse, hvad der tydeligt fremgår af, at Bent Jensen i partsbilagene P og V, jf. ekstrakt 2, s. 609 og 629, i begge tilfælde brugte overskriften: *"Jørgen Dragsdahls dezinformasija"*. Det var først i partsbilag A1, jf. ekstrakt 2, s. 613, fremlagt efter byrettens kendelse i september 2010, at *"dezinformasija"* blev strøget fra overskriften og teksten indledtes med en bredere og mere udflydende beskrivelse af desinformation.
- 233 Ole Stig Andersen forklarede i Højesteret i ekstrakt 1, s. 59 (16-17), at han ved desinformation forstår, *"at man bevidst viderebragte fejlagtige oplysninger fra fjendtlige efterretningstjenester."* Den tidligere PET-chef havde således ikke samme forståelse af begrebet som landsretten. Ole Stig Andersens beskrivelse er tilmed i overensstemmelse med, hvordan ordet defineres i ordbøger af både KGB og CIA, jf. ekstrakt 2, s. 436 og 670.
- 234 Desinformation er et nøje beskrevet og defineret begreb i den faglitteratur, som Bent Jensen bør være bekendt med, og den såkaldt brede definition, som Bent Jensen og landsretten anvendte, er ukendt. Det gennemgående træk er, at definitionerne fremhæver, at der bevidst videregives falske/forkerte informationer. Den amerikanske efterretningstjeneste CIA skelner i sin ordbog mellem desinformation og misinformation– et skel, som også foretages i adskillige almindelige opslagsværker, jf. ekstrakt 1, s. 98-103, og ekstrakt 2, s. 398, 670 og 695. Den officielle amerikanske informationstjeneste US Information Agency, der i 80'erne beskæftigede sig indgående med desinformation, skelner i sin definition mellem propaganda og desinformation, jf. ekstrakt 1, s. 264. I den akademiske litteratur fremhæves ligeledes, at desinformation er bevidst videregivelse af falske informationer, jf. ekstrakt 1, s. 74 og 256-257.

Udsagnene om desinformation var grundløse

- 235 I Jyllands-Posten 14/1-07 havde Bent Jensen helt overordnet og uforpligtende skitseret, hvad Jørgen Dragsdahl skulle have leveret til KGB: *"Han havde i talrige artikler og i stærke vendinger kritiseret USA, NATO og den danske sikkerhedspolitik. Ifølge Forsvarets Efterretningstjeneste havde han i 1979 bragt*

en artikelserie med udgangspunkt i falske dokumenter og med det formål at mistænkeliggøre USA. Hans synspunkter havde haft stor indflydelse på ledende socialdemokrater som Kjeld Olesen og Lasse Budtz. Dragsdahl havde også tætte forbindelser til ledende politikere fra Socialistisk Folkeparti, bl.a. Gert Petersen og Margrethe Auken.”

- 236 Artiklen og den efterfølgende artikel i Jyllands-Posten 19/1-07 om Jørgen Dragsdahls angivelige agentvirksomhed kaldte på, at Bent Jensen sandsynliggjorde rigtigheden af de alvorlige udsagn gennem dokumentation af KGB-aftryk i Jørgen Dragsdahls journalistiske produktion – der endog efter Bent Jensens egen definition for 80-90 procents vedkommende skulle afspejle Sovjetunionens vinkler og holdninger, jf. pkt. 249.
- 237 I en stort opsat artikel i Jyllands-Posten 26/1-07 udvalgte Bent Jensen eksempler fra Jørgen Dragsdahls journalistik startende med artikler om dokumentet FM 30-31 B efterfulgt af gennemgang af artikler om Thule-basen, systemkritikere, fredsbevægelsen NATO's dobbeltbeslutning og konservative Owen Harris' synspunkter. Det er væsentligt ved læsning af artiklen i Jyllands-Posten 26/1-07 vedvarende at holde fast i den samlede kontekst, herunder at Bent Jensen indledte artiklen med at binde Jørgen Dragsdahl tæt sammen med KGB i farverige vendinger velegnet til en almindelig læsers søndagsmorgenkaffe, jf. pkt. 335. Der kan ikke være tvivl om, at de her nævnte eksempler er udvalgt for – ved en indirekte bevisførelse – at få lagt til grund, at Jørgen Dragsdahl havde været KGB-agent; men rækker ingen steder.

Journalistik fra før KGB's opløsning

- 238 Artiklen i Jyllands-Posten 26/1-07 omfatter tre temaer fra før KGB's opløsning i 1991, nemlig (1) Jørgen Dragsdahls artikler bragt i Information 13-14/1-79 om FM 30-31 B; (2) Information 12-13/3-88 om The Nations artikel om sovjetiske systemkritikere og (3) generel omtale af Jørgen Dragsdahls artikelserie om Thule-basen.
- 239 Som allerede påvist er der intet belæg for, at artiklerne om FM 30-31 B og The Nations skulle være skrevet af Jørgen Dragsdahl efter påvirkning fra KGB.
- 240 Jørgen Dragsdahls talrige artikler om Thule-basen betegnede Bent Jensen som en af *”Dragsdahls sidste, større kampagner under Den Kolde Krig”*, der ifølge Bent Jensen havde rod hos KGB: *”Han og nogle sovjetiske ’journalister’ gjorde i 1987 gældende”*. Han oplyste også, at de *”sovjetiske overtrædelser”* ikke skulle have

haft *"Dragsdahls store interesse"*. De *"sovjetiske 'journalister'"* ses ikke at have efterladt sig et eneste spor i de af Jørgen Dragsdahl forfattede artikler. Som det heraf fremgår, var Jørgen Dragsdahls kilder udelukkende fremtrædende amerikanske eksperter – deriblandt præsident Fords ledende sikkerhedsrådgiver Brent Scowcroft, den relevante traktats forhandlere, John B. Rhineland og Gerard Smith, samt en netop fratrukket ledende embedsmand i det amerikanske udenrigsministerium Peter Zimmermann, jf. ekstrakt 1, s. 301-302. I adskillige artikler fastsloges, at Sovjetunionen formentlig også havde overtrådt den relevante traktat (ABM-traktaten). Bent Jensens inddragelse af artiklerne om Thule-basen er ikke konkret og er en gratis omgang uden sandsynliggjort sammenhæng til KGB altså bortset fra, at artiklerne kunne siges at være i strid med den daværende amerikanske administration.

Journalistik fra efter KGB's opløsning

- 241 Artiklen omfatter dernæst tre temaer fra efter KGB's opløsning i 1991, nemlig (1) generel nedsættende omtale af Jørgen Dragsdahls engagement i fredsbevægelsen; (2) Jørgen Dragsdahls artikel i Weekendavisen 1/6-99, f. ekstrakt 2, s. 419, om dobbeltbeslutningens risici ifølge tidligere CIA-direktør Robert Gates og (3) Information 9/5-92, jf. ekstrakt 2, s. 375, om den amerikanske intellektuelle Owen Harris.
- 242 Bent Jensen var tilsyneladende selv ved affattelsen af artiklen opmærksom på, at tre af hans eksempler omfattede tiden efter KGB's opløsning, for han anførte forinden de tre temaer, at *"Dragsdahls desinformationsvirksomhed fortsatte efter politi- og kasernestaternes fald"*, og at Jørgen Dragsdahl skulle have gjort dette, fordi han havde *"holdt på den forkerte hest"*. En almindelige læser hæftede sig som oftest ikke ved, at halvdelen af Bent Jensens eksempler på Jørgen Dragsdahls påståede desinformation angik tiden efter KGB's opløsning, navnlig ikke da artiklen var indledt med en udførlig beskrivelse af KGB-relationer.
- 243 Artiklens afsnit om dobbeltbeslutningen handlede ikke om Jørgen Dragsdahls omfattende journalistik om dobbeltbeslutningens sikkerhedspolitiske betydning - der var et af de største emner i den danske debat i de år, hvor Jørgen Dragsdahl var under PET's observation - men om at Jørgen Dragsdahl skulle have fordrejet kilder i form af en bog af Robert Gates fra 1996 og af Gordijevskijs synspunkter. Bent Jensen fik med artiklen en almindelig læser til at tro, at han kunne påvise desinformation i Jørgen Dragsdahls journalistik om dobbeltbeslutningen. Både byretten og landsretten fandt, at Bent Jensen fordrejede Jørgen Dragsdahls synspunkter i en sådan grad, at udsagn 17 og 18 var usande, æreskrænkende

udsagn. Jørgen Dragsdahl har imidlertid valgt at frafalde påstandene for Højesteret ud fra processuelle overvejelser.

- 244 Det er ikke kun Bent Jensens forkerte udlægning af Jørgen Dragsdahls brug af den amerikanske konservative intellektuelle Owen Harris, der er det alvorlige, det er også det, at Bent Jensen anvendte Jørgen Dragsdahls artikel 'Foragt for demokratiet' i Information 9/5-92 som et eksempel på desinformation. Bent Jensens misbrug af Owen Harris er særlig alvorlig, fordi en almindelig læser ikke kunne forholde sig til berettigelsen af professorens kritik, da dette forudsatte, at den almindelige læser også havde Owen Harris' artikel i tidsskriftet 'Commentary'. En almindelig læser kunne heller ikke direkte af artiklen læse, at Owen Harris' artikel i tid er fra efter KGB's opløsning og dermed er helt uegnet til det anvendte formål. Bent Jensens kritik af Jørgen Dragsdahl var desuden grundløs allerede fordi, Jørgen Dragsdahl i sin artikel faktisk tog afsæt i Owen Harris' synspunkter, og Jørgen Dragsdahl udtrykte end ikke kritik af Owen Harris. Bent Jensens uberettigede misbrug af Owen Harris som eksempel på desinformation gentog sig i Jyllands-Posten 27/02-07, jf. ekstrakt 2, s. 526, og i Information 3/5-08, jf. ekstrakt 2, s. 546. Retten i Svendborg og Østre Landsret fandt udsagn 29usande og æreskrænkende, men Jørgen Dragsdahl har af processuelle grunde valgt at frafalde påstandene for Højesteret.

Mere ved siden af skiven

- 245 I artiklen 'Dragsdahls og Informations dezinformasija' i Information 3/5-08 gennemgik Bent Jensen fem eksempler på det, der skulle være Jørgen Dragsdahls desinformationsjournalistik. De to første eksempler omfattede Informations beslutninger omkring Ekstra Bladets artikler i 1992, og at Jørgen Dragsdahl i Weekendavisen i 2007 skulle have "*forfalsket*" en skrivelse fra Justitsministeriet.
- 246 Eksemplerne havde således kun lidt med Den kolde Krig at gøre. Som det tredje og fjerde eksempel angik forhold fra efter KGB's opløsning, nemlig artikel om Gordijevskijs syn på dobbeltbeslutningen og artiklen omfattende Owen Harris synspunkter. Den femte artikel var Jørgen Dragsdahls artikel om sovjetiske systemkritikere, som Bent Jensen også havde brugt i sin artikel i Jyllands-Posten 26/1-07.

Udsagnene om desinformation er ikke værdidomme

- 247 Der gælder efter EMRK vidstrakt beskyttelse af ytringsfriheden, når udsagn har karakter af kritiske værdidomme i den forstand, som det er fastlagt i EMRK-Domstolens praksis.
- 248 Landsretten fandt, s. 98, at Bent Jensens udsagn om Jørgen Dragsdahls desinformation var kritiske værdidomme, idet udsagnene ifølge landsretten i det væsentlige var udtryk for en kritisk vurdering af Jørgen Dragsdahls arbejde som journalist og debattør.
- 249 Landsretten kunne nå denne konklusion, fordi landsretten anså udsagnene for at være udsagn om desinformation i bred forstand. Som anført var udsagnene om desinformation udsagn om desinformation i snæver forstand. Dette fremgår dels direkte af udsagnene, dels af, at udsagnene i den samlede kontekst fremstår som Bent Jensens sandsynliggørelse af realiteten i Jørgen Dragsdahls agentvirksomhed. Landsretten synes (forkert) at have bedømt udsagnene om desinformation isoleret fra udsagnene om agentvirksomhed.
- 250 Bent Jensen lagde med anvendelse af udtrykket desinformation uden bevis op til, at 80-90 procent af Jørgen Dragsdahls artikler var desinformation styret af KGB. I al fald hvis man skulle tage hans egen definition i JP 26/1-07 til troende, for ifølge artiklen tilbød Bent Jensen to agentdefinitioner: (1) En person, der videregiver informationer til en fremmed magt, eller (2) en journalist, der i sine artikler for 80-90 procents vedkommende præsenterer vinkler og holdninger, der ligger tæt på en fremmed magts, jf. ekstrakt 2, s. 504a.

FORSKERES YTRINGSFRIHED

Udvidet ytringsfrihed?

- 251 Landsretten anså de æreskrænkende sigtelser for straffri, fordi Bent Jensen i sin egenskab af forsker skulle have haft videregående ytringsfrihed efter EMRK art. 8 og 10. Landsretten anså det for tilstrækkeligt, at Bent Jensen efter landsrettens bevisbedømmelse havde haft tilstrækkeligt faktisk grundlag. Fortolkningen af konventionen støttes ikke af domspraksis, men den anvendte formulering kendes fra dennes praksis om journalister.
- 252 Det gøres for Højesteret gældende, at Bent Jensen burde have ført sandhedsbevis for sine udsagn. Det var ikke tilstrækkeligt, at udsagnene havde *"tilstrækkeligt"*

faktuelt grundlag". Formålet med det lempelige krav til journalister skal findes i offentlighedens interesse i kritisk nyhedsdækning sammenholdt med journalisters arbejdsvilkår med snævre tidsfrister. I modsætning hertil må forskere tage sig den efter forskningens indhold fornødne tid til at sikre, at det publicerede forskningsresultat er sandt.

- 253 Hvis der for forskere gælder en udvidet yringsfrihed, hvorefter det for forskere kan udelukke straf, hvis yringer har tilstrækkeligt faktisk grundlag, må det på lige fod med, hvad der gælder for journalister forudsætte, at forskningen skal være udført i overensstemmelse med de for forskere gældende normer, og at forskeren var i god tro på tidspunktet for fremsættelsen af sigtelsen. Bedømmelsen af hvad der skal til, for at forskere kan siges at være i god tro, skal foretages med andre forskere som målestok; kravene er derfor betydelige. Landsrettens præmisser indeholder ikke prøvelse af disse forudsætninger. Bevisbyrden påhviler i det hele Bent Jensen.

Forsker i juridisk forstand

Forsker- og forskningsbegrebet

- 254 Lov om nr. 405 af 28/5 2003 om forskningsrådgivning § 2 indeholdt den i 2007 gældende definition af begreberne anerkendte forskere og forskningskyndige, der fortsat er gældende, jf. lovbekendtgørelse nr. 365 af 10/4-14. Forarbejderne uddyber begreberne, jf. materialesamlingen, s. 292-293.
- 255 Definitionerne af 'grundforskning' og 'anvendt forskning' var i 2007 som i Frascati-manualen (Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development, OECD's retningslinjer for forsknings- og udviklingsarbejde), jf. materialesamlingen, s. 301-303.
- 256 Forskningsbegrebet er således forankret i lovgivningen og har retlige referencer. "

Videnskabelig redelighed og god videnskabelig praksis

- 257 I 2007 var videnskabelig uredelighed defineret i bekendtgørelse nr. 668 af 28/6-05 om Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU): "§ 2 *Ved videnskabelig uredelighed forstås en forsætlig eller groft uagtsom adfærd i form af forfalskning, plagiering, fortielse eller lignende, der indebærer en utilbørlig vildledning om egen videnskabelig indsats og/eller videnskabelige resultater.*

Omfattet er herefter bl.a.: (4) Uoplyst ensidig eller forvredet fortolkning af egne resultater og konklusioner.", jf. materialesamlingen, s. 295.

- 258 UVVU's praksis viser sammenfattende: (1) En artikel i en landsdækkende avis er som udgangspunkt ikke forskning, og kan derfor ikke efter sin fremtrædelsesform begrunde en behandling efter videnskabelige kriterier; (2) Resultater skal på de væsentlige punkter gengive autentiske kilder - ellers er der tale om forfalskning af det videnskabelige budskab; (3) Det kan være videnskabeligt uredeligt, hvis en samfundsvidenskabelig forsker har gjort sig skyldig i selvmodsigende omgang med sit eget konkrete historiesyn, fejlfortolkning/fordrejning af kilder, præsentation af personlige holdninger og synspunkter på måder, der får disse til at fremtræde som om, der er tale om argumenter og vildledende fortolkning af andre forskeres bidrag til forskningen i det pågældende emne.
- 259 Ved siden af begrebet videnskabelig uredelighed gælder princippet om god videnskabelig praksis. Princippet har været anvendt siden starten af 1990'erne og blev medtaget i § 2 bekendtgørelse nr. 1122 af 24/11-08 om UVVU. God videnskabelig praksis består af en række retningslinjer, forskere skal følge i deres arbejde. Disse retningslinjer indebærer blandt andet at forskningen skal gennemføres på en pålidelig måde ved; (1) Forskere skal fremlægge deres resultater til offentlig diskussion blandt fagfæller; (2) Forskningsprocessen skal udføres med omhu og med overholdelse af de for faget gældende dokumentationskrav; (3) Der skal være åbenhed om økonomiske og andre interesser, som vil kunne påvirke forskningens troværdighed, jf. materialesamlingen, s. 313.
- 260 Kriterierne om kvalitet og integritet er uddybet i Danske Universiteters Hvidbog om forskningsbaseret myndighedsbetjening fra 2009, jf. materialesamlingen, s. 308. Det fremgår heraf, at sektorrelateret forskning og myndighedsrådgivning skal bedømmes efter sædvanlige kvalitetskriterier for god forskning, hvilket *"indebærer en åben diskussion mellem internationale fagfolk for at sikre kvaliteten af den enkelte forskers produktion. Resultaterne af den sektorrelaterede forskning skal publiceres og diskuteres i de samme videnskabelige fora som universiteternes øvrige forskning."*
- 261 Det kan udledes af hvidbogens angivelser om, hvad der kan forventes af forskningsbaseret myndighedsbetjening, at forskeres deltagelse i den offentlige debat med videnskabelige synspunkter forudsætter, at synspunkterne *"er videnskabeligt funderede"*, og at det om synspunkterne kan forventes, at *"de resultater, der leveres, har været genstand for intern, men også gerne ekstern, 'review'"*, jf. materialesamlingen, s. 308.

- 262 Singapore-erklæringen fra 2010 om forskningsintegritet udarbejdet efter bidrag fra forskere, investorer, repræsentanter for universiteter og forskningsinstitutter samt forskningspublicister fra 51 lande, indeholder 14 punkter, hvoraf skal fremhæves: (1) ”Integritet: Forskere skal tage ansvar for deres forsknings troværdighed”; (2) ”Forskningsmetoder: Forskere skal anvende velegnede metoder, basere konklusioner på kritisk analyse af evidens, og rapportere fund og fortolkninger fuldt ud og objektivt”; (3) ”Uafhængig Videnskabelig Vurdering (Peer Review): Forskere skal præstere fair, prompte og omhyggelige vurderinger, og respektere fortrolighed, når de vurderer andres arbejde”; (4) ”Offentlig Kommunikation: Forskere skal begrænse faglige kommentarer til deres anerkendte ekspertisefelter, når de deltager i offentlige debatter om anvendelsen og vigtigheden af forskningsresultater og skal klart adskille professionelle kommentarer fra meningstilkendegivelser baseret på subjektive synspunkter”; og (5) ”Samfundshensyn: Forskere og forskningsinstitutioner har en etisk forpligtelse til at afveje samfundsmæssige fordele over for de risici, som er en iboende del af deres arbejde”, jf. materialesamlingen, s. 311.

DER VAR IKKE TILSTRÆKKELIGT FAKTUELT GRUNDLAG

Hvilken PET-dokumentation havde Bent Jensen i 2007?

- 263 Hvis Bent Jensen skal frifindes for de æreskrænkende sigtelser uden at kunne føre sandhedsbevis, må han føre bevis for, at han var i god tro i den forstand, det kendes efter straffelovens § 269, eller – hvis Højesteret når samme resultat om forskeres ytringsfrihed – at han efter EMRK art. 8 og 10 havde tilstrækkelig faktisk grundlag til, at hans vildfarelser må anses for undskyldelige.
- 264 Bent Jensen har i notatet ’Den historiske kildekritik og dokumenter i PET’s arkiv’ oplyst, at han i 2006-07 som følge af navnlig PET-kommissionens igangværende arbejde havde begrænset adgang til arkiver om Jørgen Dragsdahl, jf. ekstrakt 2, s. 659. Bent Jensen forklarede også for landsretten, s. 8, at han i 2006-07 havde det samme materiale, som forskerne af DIIS-udredningen havde haft, herunder havde han ikke adgang til Gordijevskij-materialet. Der henvises derudover til Bent Jensens udsagn 8. Det kan også af Bent Jensens editionsbegæring fra byretten udlæses, hvilke dokumenter Bent Jensen kendte det nærmere indhold af, og hvor Bent Jensens gik på fisketur på grundlag af kendskab til begivenheder, jf. ekstrakt 1, s. 45-48.
- 265 Landsretten har i sine præmisser, s. 93-97, med urette anset indholdet af bilagene P/10, P/11, P/12, P/13, P/14 og P/16 for undskyldende for Bent Jensens

fremstilling af usande æresfornærmende udsagn, selvom Bent Jensen ikke havde adgang til bilagene, da han fremsatte udsagnene. Bent Jensen påstår i processkrift 1, s. 21, at han "forinden" sin editionsbegæring i byretten "havde haft adgang til" bilagene, jf. ekstrakt 1, s. 2. Bent Jensens synspunkter harmonerer hverken med hans eget notat 'Den historiske kildekritik og dokumenter i PET's arkiv' eller den fisketursteknik, der er anvendt i editionsbegæringen, for så vidt angår de omtvistede bilag. Enhver tvivl om, at Bent Jensen har givet urigtige oplysninger om tidspunktet for sin adgang til bilagene P/10, P/11, P/12, P/13, P/14, P/16, P/18 og P/23 fjernedes ved PET's brev af 27/10-14, hvori PET oplyste, at Bent Jensen ikke havde bilagene før 1/8-08.

- 266 Tilsvarende tillagde landsretten, s. 96, med urette Ole Stig Andersens og Niels Schmidts vidneforklaringer betydning for andet end Bent Jensens forsøg på at føre sandhedsbevis. Det gøres således gældende, at Ole Stig Andersens og Niels Schmidts vidneforklaringer ikke kan tillægges betydning ved bedømmelsen af, om Bent Jensen var i god tro på tidspunktet for fremsættelsen af de usande æreskrænkelser, herunder havde tilstrækkeligt faktisk grundlag.

Landsrettens mere generelle betragtninger om agentvirksomhed

- 267 Landsretten, s. 93, fremdrog med pincet i kronlogisk rækkefølge alle de angivelser i dokumenter, der løsrevet kunne læses ugunstigt for Jørgen Dragsdahl. Landsretten gjorde sig ingen synbare overvejelser om betydningen af kontekst og historik. Landsretten synes i denne sammenhæng snarere at have bedømt Bent Jensen efter normen for en gymnasieelev end for en historieprofessor.
- 268 Sagen drejer sig ikke om, hvorvidt Jørgen Dragsdahl måtte tåle at blive omtalt i sammenhæng med KGB og agentvirksomhed, sådan som landsrettens præmisser om agentvirksomhed efterlader indtryk af. Det måtte Jørgen Dragsdahl selvfølgelig som en historisk aktør under Den kolde Krig. Og det var, hvad der f.eks. skete hos Hans Davidsen Nielsen i 2006 (ekstrakt 2, s. 465), i DIIS-beretningen fra 2005 og i PET-Kommissionens beretning fra 2009. Der er meget, som Bent Jensen kunne have skrevet i 2007, f.eks. at Jørgen Dragsdahl fra 1983-86 af PET var mistænkt for agentvirksomhed, men at efterforskningen afsluttedes med samtale om, at Jørgen Dragsdahl efter PET's opfattelse havde befundet sig i 'grå zone', og at der ikke var fundet grundlag for at rejse sigtelse eller tiltale.
- 269 Sagen drejer sig derimod om, hvorvidt Bent Jensen var berettiget til at fremsætte netop de æreskrænkende udsagn, som han gjorde, om han derved gav en almindelig læser af sine artikler en retvisende beskrivelse af Jørgen Dragsdahls

rolle i de konkrete alvorlige sammenhænge. Det er for denne vurdering betegnende, at Bent Jensens beskrivelse af Jørgen Dragsdahl i artiklen af 14/1-07 gjorde, at journalisterne af forsideartiklen i Jyllands-Posten samme dag fik ham til at sammenfatte essensen af hans artikel og arbejde med PET's dokumentation i udsagn 1 som: *"Arkiverne har vist, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent"*.

- 270 Udsagn 1 er et tungtvejende bevis for, hvilket samlet billede en almindelig læser sad tilbage med efter læsning af artiklen i Jyllands-Posten 14/1-07. Dette er væsentligt at have i erindring, når de enkelte udsagn disseskeres hver for sig.

Rammen for en bonus pater-historikers arbejde med kilderne i 2007

- 271 Hver kilde kan ikke læses for sig uden hensyntagen til det samlede billede aftegnet på det tidspunkt, hvor bonus pater-historikeren arbejder med kilderne. En kilde fra f.eks. 1982 må selvsagt læses kritisk i lyset af efterfølgende viden om kilden.
- 272 Der er især fire overordnede, faktuelle betragtninger, som en bonus pater-historiker i modsætning til Bent Jensen i 2007 ville have ladet indgå i sin ramme for arbejdet med kilderne: (1) Jørgen Dragsdahls omfattende journalistiske produktion viste ingen tegne på KGB-aftryk; (2) Ekstra Bladets artikler fra 1992 havde fremkaldt mange oplysninger, der som det mindste såede tvivl om Gordijevskijs andenhåndsviden om Jørgen Dragsdahl, og PET havde tilmed i medierne afvist, at Jørgen Dragsdahl ifølge PET havde været agent og (3) Bonus pater-historikeren vidste fra KGB-agenters erindringer og andet historisk materiale, at indberetningerne om agenthvervning var misvisende, og at (4) Jørgen Dragsdahl end ikke havde været sigtet for straffelovsovertrædelser, og at forfatteren af konklusionen i P/9 kun ville gisne om, hvad Dragsdahl havde lavet.

Ad (1) Jørgen Dragsdahls journalistiske produktion

- 273 En bonus pater-historiker ville i 2007 før publicering af en artikel med beskyldninger om agentvirksomhed have spurgt sig selv, hvad der skulle have været kommet ud af agentvirksomheden. Besvarelsen af spørgsmålet ville alt andet lige have betydning for arbejdet med sagens kilder.
- 274 Henset til at Jørgen Dragsdahls påståede agentvirksomhed angik påvirkning af den offentlige mening, var det særligt nærliggende for Bent Jensen at reflektere over udkommet af eventuel agentvirksomhed, da Bent Jensen lige så let som alle andre kunne orientere sig i Jørgen Dragsdahls journalistiske produktion. Hvis

Bent Jensen havde orienteret sig i Jørgen Dragsdahls journalistiske produktion, ville han have hæftet sig ved Jørgen Dragsdahls hyppige kritik af Sovjetunionen og det danske DKP, ligesom også PET gjorde det ifølge sine analyser fra 1982 og 1983, jf. pkt. 117-119. Ingen anden end Jørgen Dragsdahl har så vedholdende og skarpt kritiseret danske kommunisters rolle i fredsbevægelser, opfordret til solidaritet med systemkritikere i Østeuropa og kritiseret det sovjetiske bidrag til spænding og oprustning. Kritikken var særligt effektiv, fordi den blev fremsat i en avis, som stod venstrefløjen nær, jf. eksempelvis ekstrakt 1, s. 145-147, 165-167, 217 og 325-328.

- 275 Efter artiklen i Jyllands-Posten 14/1-07 blev Bent Jensen måske selv klar over, at han ikke kunne præstere fornuftig dokumentation, for Bent Jensen afsluttede sin artikel i Information 3/5-08 således: *"De fem eksempler er kun et mindre udvalg af JDs mangeårige desinformationsvirksomhed. Og de er ikke de værste."* Kun to af de fem artikler havde at gøre med tiden før KGB's opløsning.
- 276 I artiklen 14/1-07 i Jyllands-Posten havde Bent Jensen udokumenteret postuleret, at Jørgen Dragsdahl, der i begyndelsen af firserne aldersmæssigt var i sine tidlige 30'ere, skulle have haft *"stor indflydelse"* på politikere som de ledende socialdemokrater Kjeld Olesen og Lasse Budtz og SF's Gert Petersen. Postulatet afslører, at Bent Jensen har ringe politisk indsigt og forståelse. Jørgen Dragsdahl var en brik blandt mange i meningsdannelsen. Jørgen Dragsdahl forklarede i byretten, s. 53, at Lasse Budtz og Gert Petersen ikke ønskede hans råd, og at han ikke havde megen kontakt til Kjeld Olesen. Ændringerne i Socialdemokraternes sikkerhedspolitik skyldtes overvejende bevægelser i det tyske socialdemokrati, jf. Svend Aage Christensen i byretten, s. 57. Se også Karsten Møller i byretten, s. 63, om indflydelsen på fodnotepolitikken.
- 277 Det er karakteristisk, at Bent Jensens artikler alt overvejende er holdt på et overordnet plan i forhold til Jørgen Dragsdahls journalistiske produktion og er positivt usande, hvor udsagnene er konkrete nok til meningsfuldt at kunne efterprøves. Bent Jensen har i tre partsbilag, uden dokumentation, rettet anklager imod et større antal artikler. Disse anklager er blevet gendrevet med dokumentation, således som det fremgår af støttebilaget: 'Bent Jensen's tur i Dragsdahls journalistik'.
- 278 En bonus pater-historiker ville derudover have undret sig over kun at kunne finde to artikler skrevet før KGB's opløsning, der som postuleret var skrevet efter påvirkning af KGB, som bonus pater-historikeren mente, kunne være skrevet af journalisten efter påvirkning fra KGB, og den ene artikel var tilmed Jørgen Dragsdahls ledende artikel skrevet om Informations redaktionelle beslutning om

at bringe artiklen fra The Nation, jf. ekstrakt 1, s. 309-310. Det burde for en historiker være tydeligt, at beslutningen om at bringe artiklen fra The Nation var resultat af en kollegial proces.

Ad (2) Ekstra Bladets og andre mediers artikler i 1992

- 279 Da Bent Jensen skrev artiklen i Jyllands-Posten 14/1-07, kendte han til artiklerne fra 1992 i Ekstra Bladet og andre medier. Det fremgik af disse artikler og interviews med Gordijevskij og Ljubimov, at indberetninger sidst i halvfjerdserne fra residenturet til centeret ofte var forkerte, og at Gordijevskijs viden var andenhåndsviden, jf. pkt. 48-50. En bonus pater-historiker, der i 2007 arbejdede med de af sagen omfattede kilder, ville allerede herfra have været klar over, at der var grund til at udvise stor skepsis ved arbejde med P-bilagene, da disse jo i sin tid var udarbejdet på grundlag af Gordijevskij-materialet uden samme viden som man havde i 2007, hvor det var alment kendt, at rigtigheden af oplysninger fra KGB var behæftet med stor usikkerhed. En bonus pater-historiker ville i 2007 efter medieomtalen i 1992 have været tilbageholdende med at karakterisere Jørgen Dragsdahl som agent ifølge KGB. Gordijevskij, der som det mindste selv havde sået tvivl om sin viden var andenhåndsviden, forfægtede på den ene side, at Jørgen Dragsdahl var blevet agent i 1979 – efter at Gordijevskij var udrejst af Danmark – og samtidig at hvervning af Jørgen Dragsdahl var foretaget af Ljubimov. Ljubimov bestred rigtigheden heraf, jf. ekstrakt 2, side 355. Bent Jensen vidste også, at Ljubimov bestred, at han som postuleret af Gordijevskij skulle have givet penge til Jørgen Dragsdahl, og at han før 1990'erne skulle have været i Budapest.
- 280 Bonus pater-historikeren ville også have tillagt det betydning ved anvendelsen af oplysninger fra Gordijevskij som kilde, at han i Ekstra Bladet 11/1-92 (ekstrakt 2, s. 345) fortalte, at der skulle eksistere båndoptagelser af hvervningssamtaler mellem Jørgen Dragsdahl og Ljubimov optaget af sidstnævnte. Ljubimov betegnede det om båndoptagelser som "*ren volapyk*" i Information 25-26/1-92 (ekstrakt 2, s. 355). Desuden ville en bonus pater-historiker have fundet det bemærkelsesværdigt, at der i PET's arkiver tilsyneladende ikke findes omtale af hverken båndoptagelserne eller FM 30-31B affæren.
- 281 Det måtte endvidere i 1992 have stået bonus pater-historikeren klart, at PET ikke mente, at der havde været grundlag for at anse Jørgen Dragsdahl for at være agent. I Det Fri Aktuelt 7/1-92 (ekstrakt 2, s. 339) oplyste daværende PET-chef Hanne Bech Hansen: "*Han (læs: Gordijevskij) blev ligeledes afhørt om KGB's forbindelser til Jørgen Dragsdahl. Den samlede vurdering var, at der ikke var*

noget grundlag for en spionsag mod Jørgen Dragsdahl". Hanne Bech Hansen sagde det samme til TV2 6/1-92 og Information 7/1-02 (ekstrakt 2, s. 341).

Ad (3) Man vidste, at indberetninger om agenthvervning var misvisende

- 282 I 2007 vidste en bonus pater-historiker fra omfattende litteratur begået af bl.a. tidligere KGB-officerer og vestlige forskere, at agent-rekruttering samt indberetninger kunne være fri fantasi. Det er et gennemgående træk i russiske KGB-officerers erindringer og forskningsbaseret litteratur, at tjenestens udsendte opfandt agenter og forfalskede indberetninger. Bent Jensen har ikke blot antydningssvis inddraget denne indsigt i de publicerede artikler. Det indgår heller ikke i redegørelsen for hans kildekritiske indsats, jf. ekstrakt 2, s. 659.
- 283 Modsat Bent Jensen har forhenværende udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen flere steder draget den konsekvens af KGB-officerers erindringer, at han har advaret imod troværdigheden af agent-anklager. Uffe Ellemann-Jensens hovedkilde er den sidste sovjetiske udenrigsminister Boris Pankin. Denne har i sine erindringer advaret imod, at man tager det, som er i KGB's arkiver, for sandhed. Ellemann-Jensen var i 80'erne med i regeringens sikkerhedsudvalg, og i kraft deraf havde han adgang til alle rapporter fra Gordijevskij. Uffe Ellemann-Jensen henviste til, at han har læst disse afhøringer, men, fortsatte Uffe Ellemann-Jensen, jf. ekstrakt 2, s. 476, *"i den sammenhæng har jeg heller ikke efterfølgende røbet noget af det eller forsøgt at efterforske sagerne, for det er sikkert ikke sandt halvdelen af det."* I sit erindringsværk om Den kolde Krig skrev Uffe Ellemann-Jensen under henvisning til Ekstra Bladets påstande om Jørgen Dragsdahl, at *"jeg tror ikke på, at Dragsdahl var en 'spion', der var købt og betalt af KGB"*. Og tilføjede, at Jørgen Dragsdahl *"trak dygtigt og professionelt på sine kilder – hvoraf mange var fra de kredse i USA, som var modstandere af NATO-politikken – og han brugte så de vinkler, der passede til de historier, han ønskede at skrive"*, jf. ekstrakt 2, s. 446-447.
- 284 Advarslerne imod KGB-kilders troværdighed optræder i nu afklassificerede redegørelser fra den amerikanske efterretningstjeneste CIA. En afhoppet, anonym, KGB-officer oplyste i CIA's hemmelige informationsorgan 'Studies in Intelligence' at residenterne hvert år skulle udarbejde planer for infiltration af politiske partier, regeringsorganer og nyhedsmedier samt rekruttering af agenter. Men sædvanligvis var opfyldelse af disse planer *"umuligt"*. Det betød, at *"dusinvis"* af agenter hvert år i november og december hastigt blev godkendt, så man for ledelsen kunne demonstrere større succes end året før. De udsendte opfyldte *"produktionsmål"* gennem forfalskning af bl.a. kontakters status og indholdet i samtaler, jf. ekstrakt 1, s. 224. Denne CIA-kilde bekræftede således et

interview, som Fleming Rose foretog for Berlingske Tidende med Ljubimov. Heri oplyses, at KGB-kolonien i København sidst på året skrev rapporter, som var *"rene Potemkinkulisser"*, så hovedkvarteret kunne stilles tilfreds, jf. ekstrakt 2, s. 351.

- 285 KGB-veteranen Sergej Tretjakov har i sit erindringsværk adskillige eksempler på agenter, som slet ikke anede, at de var agenter og derfor blev noget overraskede, da de fik en ny føringsofficer, der ikke kendte til falskneriet. Han kaldte det 'Agatha Christie rekruttering', fordi agenterne helt var et produkt af KGB-officerens fantasi, jf. ekstrakt 2, s. 473. Oleg Kalugin har oplevet KGB's aktiviteter både ude i marken og fra en topstilling. I 60'erne var han stationeret i USA. I 1974 blev han udnævnt til general og chef for kontraspionagen i Første Hoveddirektorat, som varetog en del af spionagen mod udlandet. Det var, skrev han, *"typisk"*, at KGB-officerer overdrev værdien af deres kontakter, og han gav eksempler på, at KGB-officerer stak penge, som skulle gå til agenter, i egen lomme. Med sin erfaring ved Kalugin, da han senere sad i hovedkvarteret i generalsuniform, at indberetningerne fra de udsendte i vidt omfang bestod af *"halvbagte informationer, rygter, gamle kællingers fortællinger"*, jf. ekstrakt 2, s. 390.
- 286 Den tidligere KGB-major Yuri Shvets bidrog med både et interview i Washington Post og et erindringsværk. 'Forstillelse', skrev han, er et nøgleord til forståelse af KGB-officerers aktivitet, idet tjenesten var blevet til *"et teater for det absurde"*, hvor faktiske handlinger mistede deres betydning og produktion af tilsyneladende vigtige papirer blev det vigtigste, jf. ekstrakt 2, s. 392-393. *"Indflydelsesagenter var lettest at forfalske"*, sagde Shvets. *"Arbejde med vestlige fredsbevægelser var paradiset for den udsendte KGB-officer. Det var folk, som havde deres egen dagsorden og arbejdede på eget initiativ, men KGB-officeren kunne hævde, at de fulgte hans instrukser"*, jf. ekstrakt 2, s. 387.
- 287 Den tidligere KGB-chef i Danmark Ljubimov er af adskillige danske medier blevet anset for så troværdig, at de både før og efter Ekstra Blads-affæren i 1992 har bragt store interviews med ham, jf. ekstrakt 1, s. 319 og 321-323. Troværdigheden bygger på, at han var en af de førende tidligere KGB-officerer, der i sovjetiske medier i glasnost-perioden kritiserede KGB. Sammen med Kalugin kaldtes han af Gordiejvskij og Christopher Andrew for de to *"bedst begavede radikale kritikere"* af den daværende KGB-leder Vladimir Krjutjov, jf. ekstrakt 1, s. 318. I sine interviews med danske journalister har Ljubimov beskrevet, hvordan residenturet i København og KGB-residenturer generelt overdrev deres bedrifter i forfalskede indberetninger. Men han har også oplyst, at han selv bl.a. leverede store summer til Danmarks Kommunistiske Parti og

arrangerede besøg i Moskva for Socialdemokratiet, jf. ekstrakt 2, s. 418 og 432-433.

- 288 Kendskab til den udbredte korrupsion i KGB satte sig klare spor både i journalistik og forskning. To sovjetiske journalister med speciale i efterretningstjenester, Natasja Gevorkjan fra 'Moscow News' og Jurij Sjtjekotjikhin fra 'Literaturnaja Gazeta', kunne i 1992 berette, at der er "mange" eksempler på, at udsendte officerer bedrog hovedkvarteret med kreativ bogføring, idet penge til agenter var endt i deres egne lommer. De advarede desuden samstemmende imod at fæste for stor lid til indholdet i KGB's arkiver, jf. ekstrakt 2, s. 369.
- 289 Det mest omfattende forskningsværk angående KGB's aktiviteter i udlandet bygger på KGB-dokumenter, som arkivaren Vasilij Mitrokhin afskrev og udsmyglede. Det er publiceret i to værker på samlet 1400 sider i samarbejde med efterretningshistorikeren Christopher Andrews. Forfatterne gør i både forordet og selve teksten opmærksom på, at materialet har begrænset værdi. I forordet står således: *"Det er også vigtigt, at selv når KGB rettede sin opmærksomhed mod bestemte personer og de måske fik kodenavne, så er det ikke ensbetydende med, at de navngivne personer var bevidste agenter eller kilder – eller at de blot var opmærksomme på, at de var udvalgt til rekruttering eller operationer med henblik på politisk indflydelse. Desuden betyder den kendsgerning, at en person har givet støtte til et standpunkt, som var favorabelt for Sovjetunionen, ikke nødvendigvis, at denne person var agent eller indflydelsesagent for KGB"*, jf. ekstrakt 2, s. 423.
- 290 Overdrevne påstande i indberetninger fra KGB-officerer i udlandet er ikke den eneste begrænsning i Mitrokhin-arkivets kildeværdi. Det bygger især på meddelelser fra KGB's hovedkvarter til Politburoet og Udenrigsministeriet, hvor ekstra overdrevne påstande også er sandsynlige. Dertil kommer, at Mitrokhin-arkivet består af håndskrevne notater, som efter udsmygling til Storbritannien er blevet maskinskrevet. Kun de maskinskrevne kopier er tilgængelige. Mitrokhin har selv sagt, at han havde hastværk, da han kopierede, og at hans personlige følelser kan have farvet referaterne. To akademiske institutioner har givet adgang til Mitrokhin-dokumenter. Begge med anmærkning om, at der er begrænsninger i kildeværdien, jf. ekstrakt 2, s. 444 og 694.
- 291 Mitrokhin-arkivets begrænsninger fremgår af de to tekststumper, der er fremlagt efter, at et hold under ledelse af Bent Jensen i januar 2015 besøgte arkivet på Churchill College i Cambridge. I lyset af Bent Jensens påstande er det bemærkelsesværdigt, at tekststumperne udgør hele resultatet af dette initiativ. Tekststumpen i ekstrakt 1, s. 108, knytter ikke Jørgen Dragsdahls til udbredelse af

FM 30-31B. Vassilij Mitrokhins og Christopher Andrews værker omtalt i pkt. 288, gentager ikke påstanden i tekststumpen om, at FM 30-31B skulle være fremstillet af KGB. Det skyldes sandsynligvist kildekritiske forhold. Den anden tekststump medtaget i ekstrakt 1, s. 106, handler tilsyneladende om Jørgen Dragsdahl, men der står ikke, at han af KGB blev anset for agent. Det er sagens eneste bilag, som angiveligt gengiver dokumenter fra KGB's hovedkvarter, og hævder altså ikke, at Dragsdahl skulle have været KGB-agent.

Ad (4) Jørgen Dragsdahl var end ikke sigtet

- 292 Da Bent Jensen skrev artiklen i Jyllands-Posten 14/1-07 vidste han fra den udtrykkelige angivelse herom i bilag P/9, at Jørgen Dragsdahl end ikke havde været sigtet af PET, og at samtalen 20/3-86 af PET blev gennemført for at give Jørgen Dragsdahl en advarsel om, at han ifølge PET havde været i 'grå zone'. Bent Jensen vidste altså ved arbejdet med den ældre PET-dokumentation, at PET som sin konklusion mente, at Jørgen Dragsdahl ikke havde overtrådt straffelovens § 108.
- 293 Et af de fyldigste og samtidig bærende emner i Bent Jensens artikel i Jyllands-Posten 14/1-07 var Bent Jensens grundløse antagelse om, at PET i 1985 havde ønsket at rejse tiltale mod Jørgen Dragsdahl, men var blevet forhindret heri fra politisk side. En bonus pater-historikeren ville fra medieomtalen i forbindelse med Per Larsens udtalelser i Ekstra Bladet 6/1-92 vide, at de tidligere justitsministre Nathalie Lind, Henning Rasmussen, Ole Espersen og Erik Ninn-Hansen samt forsvarsminister Poul Søgaard alle afviste at have været involveret i tiltaleafgørelsen, jf. pkt. 154. Bent Jensens kilder var tilsyneladende livlig fantasi hos professoren og måske misforståelse af referat af Ekstrabladsjournalist Jacob Andersens interview af Erik Ninn-Hansen i udgivelsen 'De røde spioner', jf. pkt. 158. Efter artiklen i Jyllands-Posten 14/1-07 forsøgte Bent Jensen i sine kommentarer af 9/3-10 til PET-Kommissionens bind 13 også at finde støtte for det dramatiske synspunkt gennem en åbenbar overfortolkning af bilag P/16, jf. pkt. 156.
- 294 Poul Schlüter, Uffe Ellemann-Jensen og Per Larsen afkræftede alle over for PET-Kommissionen rigtigheden af Bent Jensens udsagn, jf. pkt. 155. En bonus pater-historiker ville aldrig uden solide kilder have fremsat påstande om politisk magtmisbrug begået af betydende personer, der stadig var i live. En bonus pater-historiker ville have gennemført interviews med de stadig levende ministre og andre relevante personer involveret i behandlingen i Regeringens Sikkerhedsudvalg i 1985. Sådan som PET-Kommissionen gjorde det. Bent Jensen kunne dog som det mindste have ringet til Per Larsen, før han skrev sine artikler.

295 Spørgsmålet om eventuel politisk omgørelse af tiltaleafgørelsen ville af en bonus pater-historiker have været belyst særlig grundigt, da besvarelsen af dette spørgsmål ville være afgørende for, om PET kunne siges at mene, at Jørgen Dragsdahl var agent i strafferetlig forstand, og det aftegnede tydeligt, at PET indtil afgørelsen af tiltalespørgsmålet som følge af efterforskningskridtene mistænkte Jørgen Dragsdahl for at have overtrådt straffelovens § 108. Efter bilag P/9 og indstillingen af efterforskningen ganske kort tid efter, kunne en bonus pater-historiker ikke mene, at PET fortsat som institution mistænkte Jørgen Dragsdahl for agentvirksomhed.

Subjektive betragtninger om agentbetegnelserne

Agentbetegnelser hos KGB

296 I 2007 ville en bonus pater-historiker have forstået, at Jørgen Dragsdahl ikke som sket i navnlig udsagn 1, 7, 9 og 12 retvisende kunne siges at have været KGB-agent i KGB's forstand, blot fordi Jørgen Dragsdahl ifølge Gordijevskij-materialet efter indberetninger fra residenturet til centeret, eventuelt måtte være blevet optaget i agentindekset. Det var i 2007 tydeligt, at Gordijevskijs andenhåndsviden i bedste fald var usikker.

297 Allerede i 1978 var PET via en samarbejdende, udenlandsk efterretningstjeneste blevet klar over, at personer af KGB kunne risikere at blive betegnet som KGB-agent alene som følge af internt, bureaukratisk spil i KGB. Anledningen var en orientering af statsminister Anker Jørgensen, jf. ekstrakt 2, s. 567. PET-Kommissionen sammenfattede i den anledning: *"Det bør dog indledningsvis nævnes, at PET-ledelsen siden 1978 har været fuldt ud orienteret om, at danske statsborgeres vilje til samarbejde med KGB ofte blev overdrevet i KGB's indberetninger. I 1978 blev PET gjort opmærksom på problemet i forbindelse med et udkast til en orienterende skrivelse til statsminister Anker Jørgensen."*

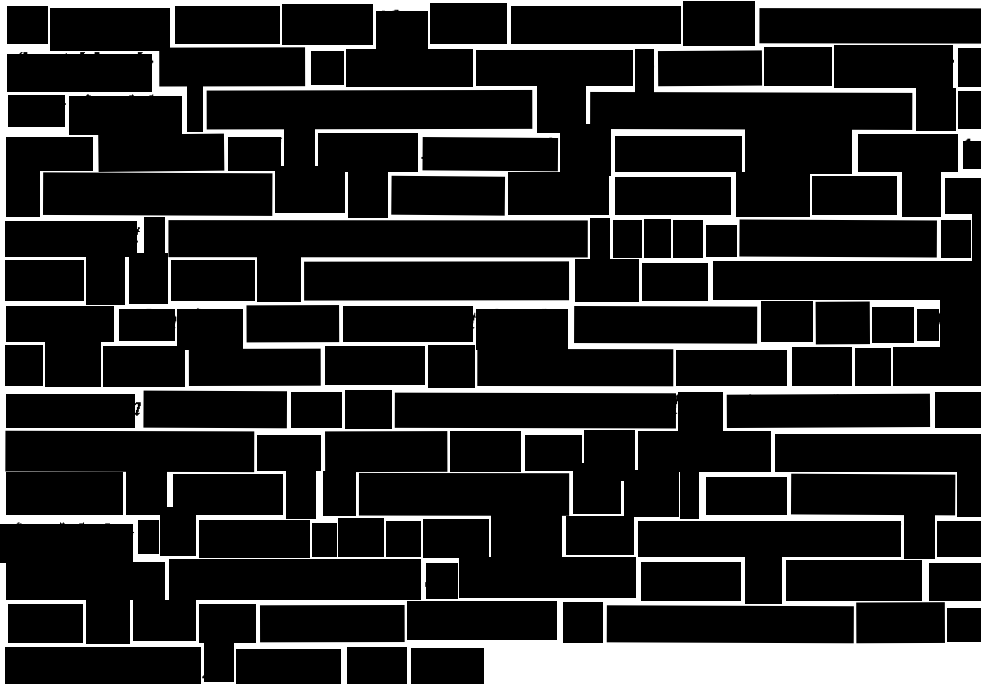
298 En bonus pater-historiker ville have konstateret, at PET's egen efterforskning fra 1983-86 ikke havde ført nyt i forhold til, hvad der fremgik af bilag P/5, der udgjorde grundlaget for opstarten af efterforskningen.

299 PET-Kommissionens medlemmer fremdrog i notat af 12/4-10 om netop KGB's betegnelse af Jørgen Dragsdahl, at PET's ledelse i 1992 i anledning af Ekstrabladsagen havde udarbejdet et notat, hvoraf det fremgår: *"Det er både PET's og GORDIJEVSKI's vurdering, at KGB-residenturet i sin rapportering*

fremstod mere dynamisk og effektiv, end der var dækning for”, jf. ekstrakt 2, s. 650.

Agentbetegnelser i PET-dokumenter

- 300 Bent Jensen gør gældende, at han med udsagnene navnlig i udsagn 1, 7, 8, 12 og 25 om, at Jørgen Dragsdahl ifølge PET var agent ikke tog stilling til, om Jørgen Dragsdahl havde overtrådt straffeloven, men blot at PET opfattede Jørgen Dragsdahl som påvirkningsagent.
- 301 Med undtagelse af bilag P/18 er der tale om dokumenter, hvori Jørgen Dragsdahl betegnedes som agent, udarbejdet i PET, mens PET efterforskede Jørgen Dragsdahl for at have overtrådt straffelovens § 108. Dette gør det i sig selv besynderligt at udsondre en agentbetegnelse i sproglig forstand for en statsinstitution underlagt legalitetsprincippet.
- 302 Bent Jensen påberåber sig navnlig betegnelserne af Jørgen Dragsdahl som agent i bilagene P/9, P/13, P/14, P/16 og P/18 til støtte for, at hans udsagn var berettiget. Alle bilagene er udarbejdet, mens Henning Fode var PET-chef, og der kan således ikke efter Henning Fodes forklaring for landsretten, jf. pkt. 62, være tvivl om, at PET som institution ikke på tidspunkterne for udarbejdelsen af dokumenterne anså Jørgen Dragsdahl for at være agent. Det ville Bent Jensen også have fået oplyse af PET, hvis han havde spurgt, herunder fordi PET sondrer mellem den enkelte medarbejders ansvar for dokumenters indhold og tjenestens institutionelle holdning.
- 303 I lyset af sin viden om, at PET 20/3-86 reelt afsluttede sagen med advarslen om 'grå zone' og Hanne Bech Hansens udtalelser til medierne i 1992, ville en bonus pater-historiker efter den sproglige og faglige kvalitet af de dokumenter, hvori agentbetegnelserne indgik, have forstået, at betegnelserne ikke var udtryk for institutionelle vurderinger fra PET's side, men måtte være sagsbehandlingens personlige indstillinger under efterforskningen.
- 304 Bent Jensen forklarede i landsretten, s. 19: *"PETs notater og referater er naturligvis udarbejdet af en medarbejder. Der er tale om autentiske og færdige dokumenter, som var dateret og uden kritiske bemærkninger. Ud fra en kildekritisk vurdering betragtede han dokumenternes indhold som udtryk for PET's opfattelse".* Henset til medarbejdernes frisprog må det undre, hvis Bent Jensen efter en kildekritisk tilgang troede, at vurderingerne var udtryk for PET's institutionelle vurderinger: [REDACTED]

- 305 Bortset fra, at Bent Jensen ikke havde bilagene, da han skrev artiklerne i 2007, jf. pkt. 264, kunne ingen af beskrivelserne i bilag P/13, P/14 og P/16 med nogen rimelighed begrunde en afgørelse om at rejse tiltale mod Jørgen Dragsdahl efter straffelovens § 108. Der er tydeligvist tale om juridisk ukyndige konklusioner.
- 306 Der erindres om, at kriminalassistentene i bilag P/13 fejlagtigt antog, at KGB i 1978 havde betegnet Jørgen Dragsdahl STOT, at kriminalassistentene i bilag P/13 afslørede beskeden strafferetlig kompetence ved anvendelsen af udtrykket "fortsat", at kriminalassistentene i bilag P/14 forkert skrev, at Katerinkin og Jørgen Dragsdahl skulle have afholdt "hemmelige møder i december 1982", at kriminalassistentene i bilag P/14 uden dækning i efterforskningen anførte, at Katerinkin og Jørgen Dragsdahl skulle være "mødtes i mindre byer på Sjælland, som for eksempel Næstved og Holbæk", at kriminalassistentene i bilag P/14 kopierede PET's analyse i bilag P/2 af 26/8-82, men opfandt en ny konklusion til skade for Jørgen Dragsdahl, og at kriminalassistentene kritisabelt bortså fra PET's skribentanalyse i bilag P/24 af 15/10-83. Disse fejl ville en bonus pater-historier have opdaget og reflekteret over.
- 307 Rigtigheden af, at en bonus pater-historiker ville have forstået, at dokumenterne ikke afspejlede PET's institutionelle vurderinger, underbygges klart af oplysningerne fra PET-Kommissionens medlemmer i notat af 12/4-10 om, at det for den, der arbejdede med PET's arkiver, var tydeligt, at der ikke sjældent var uenigheder mellem sagsbehandlerne og juristerne, at sagsbehandlerne "ofte" på

skrift gav udtryk for straffelovsovertrædelser, og at sagsbehandlerne ikke fik mere viden end nødvendigt om PET-ledelsens beslutninger, jf. pkt. 61.

- 308 At en bonus pater-historiker ikke ville have nået Bent Jensens konklusioner dokumenteres ved, at hverken PET-Kommissionen (med dennes brede historiske kompetence) eller DIIS-udrederne nåede samme konklusioner som Bent Jensen. Bent Jensen nåede sine konklusioner ved med pincet at finde netop de udsagn, der passede ind i Bent Jensens på forhånd fasttømrede virkelighedsopfattelse. Steen Andersens udsagn i sin anmeldelse i Weekendavisen af Hans Davidsen Nielsens bog om Den kolde Krig er også betegnende, jf. ekstrakt 2. s. 503.
- 309 Bortset fra, at Bent Jensen ikke i 2007 kendte til Ole Stig Andersens og Niels Schmidts holdninger udtrykt ved de under sagen afgivne vidneforklaringer, så var begge da fratrukket fra PET før de begivenheder i 1985 og 1986, der var hovedgenstanden for Bent Jensens opmærksomhed i artiklen af 14/1-07 i Jyllands-Posten. Dette ville en bonus pater-historiker have reflekteret over under skrivningen af artiklen, hvis han havde haft denne viden.

Behandlingen i Regeringens Sikkerhedsudvalg i 1985

- 310 Bortset fra at Bent Jensen ikke havde bilagene, da han skrev artiklerne i 2007, jf. pkt. 264, ville en bonus pater-historiker efter gennemgang af det overordnede bilag P/10 have forstået, at anvendelsen af betegnelsen af agent om Jørgen Dragsdahl i overensstemmelse med den naturlige sproglige forståelse af bilag P/10 skyldtes, at han ifølge PET's oplysninger var betegnet som sådan af KGB. Bonus pater-historikeren ville i 2007 forstå, at der derfor ikke kunne drages slutninger om, at Jørgen Dragsdahl udøvede agentvirksomhed på grundlag af denne dokumentation udarbejdet med et andet formål, nemlig udvisning af KGB-agenter, navnlig ikke når historikeren i 2007 var klar over, at der ikke kunne fæstnes lid til indberetningerne fra residenturet til centeret, jf. pkt. 51-57 og 281-290.
- 311 Det ville for bonus pater-historikeren have været særligt tydeligt, at angivelserne i bilag P/10 ikke kunne tages til indtægt for at være PET's institutionelle bedømmelse af Jørgen Dragsdahl, hvis historikeren samtidig læste bilag P/13 og bilag P/14, hvori PET-medarbejdere vurderede, at Jørgen Dragsdahl havde overtrådt straffelovens § 108. Hvis PET institutionelt havde anset Jørgen Dragsdahl for at have overtrådt straffelovens § 108, ville der naturligt have været beslutninger om iværksættelse af retlige skridt over for Jørgen Dragsdahl i form af sigtelse eller tiltale i forbindelse med udvisningerne af KGB-officererne i 1985.

Det blev der ikke, tværtimod indstilledes efterforskningen af Jørgen Dragsdahl i kølvandet på udvisningsaffæren efter eksfiltreringen af Gordijevskij. I tråd med disse ræsonnementer, antog Bent Jensen fejlagtigt i Jyllands-Posten 14/1-07, at PET i 1985 havde ønsket at tiltale Jørgen Dragsdahl, men var blevet forhindret heri fra politisk hold.

Modtagelse af penge fra KGB

- 312 Det er i bilagene P/17, jf. byretten, s. 40, anført, at Jørgen Dragsdahl ifølge KGB skulle have modtaget penge fra KGB. Hvis PET kunne sandsynliggøre, at Jørgen Dragsdahl havde modtaget penge fra KGB, ville det være et særdeles tungvejende bevis for, at Jørgen Dragsdahl havde overtrådt straffelovens § 108. En bonus pater-historiker ville i lyset af afgørelsen om ikke at rejse tiltale, Jørgen Dragsdahls bestemte bestridelse heraf under samtalen 20/3-86 og Ljubimovs benægtelse af, at der af KGB skulle have været udbetalt penge til Jørgen Dragsdahl, have været klar over, at dette ikke kunne lægges til grund.

Samtalen 20/3-86 hos PET

- 313 Bilag P/9 spillede tydeligvist en stor rolle for Bent Jensen under tilblivelsen af artiklen 14/1-07. Bilag P/9 satte som eneste bilag væsentlige, entydige aftryk i artiklen.
- 314 Bent Jensen skamred bilag P/9 (byretten, s. 41-46) i artiklen 14/1-07, jf. ekstrakt 2, s. 489: "Dragsdahl indrømmede (her understreget) *nu, at et af hans møder*", "*Senere indrømmede (her understreget) han også*", "*foreholdt ham oplysningen fra Gordijevskij om endnu et møde i Wien i efteråret 1982, måtte Dragsdahl også bekræfte dette (her understreget)*", "*Da PET derpå afslørede kendskabet til mødet på Farum station, måtte han indrømme (her understreget)*", "*vedgik* (her understreget) *Dragsdahl alle Gordijevskijs oplysninger med undtagelse af oplysningen om pengene, han skulle have fået i USA.*" og "*Han gled imidlertid af* (her understreget), *når det drejede sig om indholdet af møderne med skiftende KGB-officerer ved at hævde, at han intet kunne huske.*" Ingen bonus pater historiker ville have 'gengivet' bilag P/9 sådan. Jørgen Dragsdahl gav ikke indrømmelser, men gav i bilag P/9 forklaringer.
- 315 En bonus pater-historiker ville ikke, sådan som Bent Jensen gjorde det i 2007, have omskrevet "*Personligt tror*" i bilag P/9 (udsagn 7) til "*PET mente*", men ville tværtimod have reflekteret over betydningen af, at det anførte vurderende afsnit fandtes i den subjektive del af dokumentet med referentens vurdering, og at

referenten tilsyneladende tilmed udtrykkeligt fandt behov for at understrege, at vurderingen var hans *"personlig"*.

- 316 Bent Jensen anførte i udsagn 6, at det var referentens vurdering, at Jørgen Dragsdahl skulle være gået videre i sit samarbejde med KGB, end han ville. Læsning af bilag P/9 viser, at det, referenten vurderede, var, at det var i relationen til Tjebotok, at Jørgen Dragsdahl skulle være gået videre, end han ville. En bonus pater-historiker ville ikke have omskrevet Tjebotok til KGB, og historikeren ville have reflekteret over karakteren af relationen mellem Jørgen Dragsdahl og Tjebotok og hurtigt have identificeret, at der ikke kunne have været tale om en mere omfattende relation, da Tjebotok og Jørgen Dragsdahl kun kortvarigt var i Danmark samtidigt, jf. pkt. 43, hvilket Bent Jensen også erfarede i Jørgen Dragsdahls genmæle efter medieansvarsloven i Ekstra Bladet 15/11-92, jf. ekstrakt 2, s. 385. En bonus pater-historiker ville have forstået, at PET-medarbejderens subjektive bemærkning ikke hvilede på grundighed, og bonus pater-historikeren ville derfor ikke have misbrugt det anførte skriftsted i bilag P/9, sådan som Bent Jensen gjorde det.
- 317 I landsretten, s. 6, forklarede Bent Jensen, at af en afdelingschef skulle være påført kritiske kommentarer på et eksemplar af bilag P/9, , fordi denne skulle have ment, at *"Mikael Lyngbo havde været for venlig i sin 'afhøring' af Jørgen Dragsdahl"*. Bemærkningerne er ikke som forklaret af Bent Jensen påført bilag P/9 vedrørende samtalen 20/3-86 indkaldt til af PET, men derimod på referatet af mødet 9/7-85 initieret af Jørgen Dragsdahl selv, således som det fremgår af PET-kommissionens beretning, bind 13, s. 169, note 179, jf. ekstrakt 2, s. 587. Det er også forkert, at de kritiske bemærkninger skulle være påført af en afdelingschef, således forklarede Mikael Lyngbo i landsretten, s. 5: *"Da han nogle måneder senere bad om at få referatet frem igen, kunne han konstatere, at referatet var blevet forsynet med blyantspåtegninger. Han opfattede det som et 'rebelsk indslag' fra en kriminalassistent, og han valgte at overhøre kritikken"*. En bonus pater-historiker ville ikke uden kilder have draget den konklusion, som Bent Jensen gjorde.
- 318 En bonus pater-historiker ville forinden fremsættelse af et så alvorligt udsagn som udsagn 6 have reflekteret over, om Jørgen Dragsdahls virke som menings- og påvirkningsagent, som beskrevet i Ekstra Bladet, jf. ekstrakt 2, s. 329-334, måtte have efterladt sig nogle spor i de af ham forfattede artikler. En bonus pater-historiker med kendskab til mødereferaterne fra 1985 og mødereferatet fra 20/3-86, jf. byretten, s. 41-46, ville have noteret sig, at Ekstra Bladets omtale af Tjebotoks indfangning af Jørgen Dragsdahl og medvirken til fodring af ham måtte tilskrives en erindringsforskydning hos Gordijevskij. For Tjebotoks første møde

med Jørgen Dragsdahl fandt sted i februar 1976, og Jørgen Dragsdahl udrejste til USA 17/7-76, var Tjebotoks ærinder at forlokke Jørgen Dragsdahl til " *at samle en lille gruppe [omkring sig] til at arbejde med disse ting*", jf. ekstrakt 1, s. 280.

319 Med til vished grænsende sandsynlighed ville en bonus pater-historiker have relateret Ekstra Blads-artiklerne til forløbet efter Tjebotoks udrejse 1/8-77, som indledt ved Ljubimovs første møde med Jørgen Dragsdahl i efteråret 1978, hvorunder Ljubimov "*foreslog DRAGSDAHL at læse bestemte artikler, som han foreviste ham, at lade sig inspirere af dem og eventuelt bringe dem i avisen. DRAGSDAL afviste dette*", jf. ekstrakt 1, s. 281. Gordijevskijs oplysninger til Ekstra Bladet er sikkert afgivet i god tro, men Gordijevskijs oplysninger om forløbet er udelukkende baseret på andenhåndsviden, hvorved Gordijevskij er blevet ført bag lyset, således som det fremgår af Dagbladet (NO) 8/2-97, jf. pkt. 54.

320 Særligt for Bent Jensen gælder det, at han af Jørgen Dragsdahls genmæle efter medieansvarsloven i Ekstra Bladet 15/11-92 burde have været klar over, at Gordijevskij ikke havde ret i sin antagelse om Tjebotoks indflydelse i 1976, for "*På dette tidspunkt beskæftigede Dragsdahl sig hverken med sikkerhedspolitik eller dansk politik*", jf. ekstrakt 2, s. 385.

Farum-mødet var eneste observation

321 En bonus pater-historiker med kendskab til bilag P/9 ville ved læsning af bilag P/3 og bilag P/4 have været klar over, at PET reelt kun observerede ét møde, der dengang kunne fremstå som konspirativt, nemlig mødet på Farum-station, og bonus pater-historikeren ville reflektere over betydningen af, at denne ene observation var den eneste, der kom ud af den omfattende efterforskning over mere end tre år med telefonaflytninger og observationer samt brevspærring i dog blot tre måneder.

322 En bonus pater-historier ville gennem læsning af DIIS-udredernes da offentliggjorte interview med Jørgen Dragsdahl have forstået, at der ikke reelt var noget mistænkeligt ved Farum-mødet, jf. ekstrakt 2, s. 452.

Bent Jensens kildeangivelser

323 Bent Jensen forklarede i landsretten, s. 20, om sine hovedkilder: "*De to hovedkilder, som han har bygget sin opfattelse på, var Forsvarets Efterretningstjeneste og PET. Herudover har han anvendt informationer fra*

Gordijevskij og Udenrigsministeriet. Han har også anvendt US Information Agency, der er en amerikansk institution, og man må formode, at denne institution også gjorde sig sine egne overvejelser". Forklaringen svarede i det væsentlige til Bent Jensens påstande i hans notat om Jørgen Dragsdahls journalistik, hvor han dog ikke nævnte Udenrigsministeriet, men til gengæld omtalte Mitrokin sammen med Gordijevskij.

- 324 Angivelsen af FET som kilde har ingen støtte i sagen. Der er ikke af Bent Jensen fremlagt eller påberåbt bilag udarbejdet af FET, bortset fra få sider fra SIK-NYT . FET er kun fra tid til anden blev orienteret om forløbet af PET's efterforskning, således som forklaret af Per Larsen i landsretten, s. 58: "*PET havde kontakt med Forsvarets Efterretningstjeneste, og i forbindelse med oplysningerne fra Gordijevskij og oprettelsen af operationssagen blev Forsvarets Efterretningstjeneste briefet*" og Mikael Lyngbo i landsretten, s. 67: "*Med hensyn til referat af møde den 15. august 1985 med forswarets efterretningstjeneste (P/29) kan han ikke erindre, om forswarets efterretningstjeneste blev orienteret herom, men det var ham der generelt havde kontakt med forswarets efterretningstjeneste. Han kan ikke huske formålet med mødet. Generelt var der en lille kreds hos forswarets efterretningstjeneste, som var bekendt med Gordijevskij-materialet og Jørgen Dragsdahls operationssag.*"
- 325 Gordijevskij havde som påvist kun andenhånds viden om Jørgen Dragsdahl, jf. pkt. 48-50.
- 326 Angivelsen af Udenrigsministeriet som kilde har ingen støtte i sagen. Der er ikke af Bent Jensen fremlagt eller påberåbt bilag udarbejdet af Udenrigsministeriet overhovedet. Det er forkert, at US Information Agency efter egne overvejelser skulle have konkluderet, at Jørgen Dragsdahl var påvirkningsagent. Som følge af omtalen i Bent Jensens notat udarbejdet til brug for retssagen tilvejebragte Jørgen Dragsdahl dokumentet 'Soviet Active Measures in the 'Post-Cold War' Era 1988-1991' fra US Information Agency. US Information Agency havde tydeligvist ikke gjort sig, hvad der i sammenhængen af en bonus pater-historiker retvisende kunne betegnes som egne overvejelser, efter som dokumentets omtale af Jørgen Dragsdahl i det hele var baseret på gengivelse af avisartikler fra Ekstrabladet, jf. ekstrakt 2, s. 382-383.

UDSAGNENE OMFATTES IKKE AF EVENTUEL UDVIDET YTRINGSFRIHED

Artiklen 14/1-07 var i strid med Bent Jensens tavshedspligt pålæg

- 327 De æreskrænkende sigtelser for agentvirksomhed af Bent Jensen er fremsat i strid med god forskningsskik allerede fordi, disse udsagn blev fremsat i strid med det tavshedspligt pålæg, som Bent Jensen havde tiltrådt som vilkår for som forsker at få adgang til PET's arkiver.
- 328 Justitsministeriet afgjorde 6/12-07, at Bent Jensen havde handlet i strid med sin tavshedspligt, da han i Jyllands-Posten 14/1-07 anførte, "*at PET anså Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent.*" Justitsministeriet traf afgørelsen ud fra en konkret vurdering efter straffelovens § 152 og forvaltningslovens § 27 i lyset af betragtningerne i forarbejderne til loven om PET-kommission om hensynet til personer nævnt i PET's arkiver, jf. ekstrakt 2, s. 539-542. Bent Jensen indbragte ikke Justitsministeriets afgørelse for domstolene.
- 329 Bent Jensen oplyste i Jyllands-Posten 19/1-07, at han 12/1-07 var blevet ringet op af en vicepolitimester fra PET, der havde gjort ham opmærksom på, at han risikerede en politianmeldelse for overtrædelse af straffelovens § 152 og forvaltningslovens § 27, og at samarbejdet med PET ville blive afbrudt, hvis Jyllands-Posten bragte artiklen "*De kaldte ham nr. 1*". Senere oplyste Bent Jensen, at han af vicepolitimesteren var blevet opfordret til at trække artiklen tilbage, fordi han "*var i færd med at offentliggøre oplysninger, som jeg ikke havde ret til at offentliggøre.*" Bent Jensens forklaring på, hvorfor han alligevel fik artiklen bragt lyder: "*Hele tre gange tidligere havde statslige instanser og politiske hensyn forhindret, at Dragsdahls meriter blev offentligt belyst. I 1980erne af en borgerlig justitsminister, derpå i 1990erne en socialdemokratisk ditto og for to år siden den statslige institution DIIS. Det skulle ikke lykkes en fjerde gang*", jf. ekstrakt 2, s. 498-499.
- 330 Det er skærpende, at Bent Jensen forud for offentliggørelsen af artiklen 14/1-07 havde fået henstilling fra PET om ikke at offentliggøre den, fordi den indeholdt oplysninger om Jørgen Dragsdahl omfattet af forvaltningslovens § 27.
- 331 Det er også skærpende, at Bent Jensen efter 30/1-07 at have modtaget skriftlig kritik fra PET alligevel fortsatte med at udbrede usande sigtelser mod Jørgen Dragsdahl for agentvirksomhed, jf. ekstrakt 2, s. 528.

Bent Jensens artikler minder ikke om forskning

Ingen videnskabelig publicering

- 332 De æreskrænkede sigtelser fremsattes ikke i anerkendte videnskabelige publikationer med de hermed forbundne reviews. Sigtelserne hvilede heller ikke på publicerede videnskabelige artikler.

Bent Jensen anvendte uvidenskabelig sprogbrug og stil

- 333 Bent Jensens subjektive sprogbrug i artiklerne giver ikke mindelser om, at udsagnene skulle være udtryk for afrapportering af forskningsresultater, hvilket kan illustreres med to eksempler fra Bent Jensens avisartikler:
- 334 Ex 1: I Jyllands-Posten 14/1-07 beskrev Bent Jensen Jørgen Dragsdahls møde med Minin i Wien således *"som Dragsdahl måtte vedgå, fandt sted i Wien, hvor i øvrigt også den norske spion Arne Treholt mødtes med sin KGB-føringsofficer"*. Misbruget af Arne Treholt garneret med anvendelsen af *"sin"* taler for sig selv. Bent Jensen gentog i Information 3/5-08 sammenligningen af Jørgen Dragsdahl med Arne Treholt.
- 335 Derefter omtalte Bent Jensen samtalen 20/3-86, hvorved sagen reelt afsluttedes for PET's vedkommende: *"I marts 1986 blev Dragsdahl imidlertid tilsagt til en ny samtale med PET's chef."* Mødet 20/3-86 var det første, som Jørgen Dragsdahl tilsagdes til af PET, og det var ikke med PET's chef. Jørgen Dragsdahl var ikke tilsagt til samtalerne i 1985. De kom i stand på Jørgen Dragsdahls foranledning.
- 336 Ex 2: I Jyllands-Posten 26/1-07 indledte Bent Jensen med almindelig nedgørelse af Jørgen Dragsdahl gennem farverig omtale af KGB-venskaber ved frokostborde fulde af øl og vodka efterfulgt af oplysning om, at *"systemkritikeren og videnskabsmanden Andrej Sahkarov"* ifølge Jørgen Dragsdahl *"ikke var i besiddelse af samme dybe indsigt om Sovjetunionen og international politik som Dragsdahl selv – og derfor ikke rigtigt forstod, hvad han talte om"*. Den subjektive, farverige indledning skulle tydeligvist bruges til at nedgøre Jørgen Dragsdahl og få en almindelig læsers tankegang på sporet af agentvirksomhed. Hertil kommer, at Jørgen Dragsdahl tværtimod i Ny Tid angreb fredsbevægelsen, fordi den ikke forsvarede Sakharov, jf. ekstrakt 1, s. 245-246. Artiklen ville have været kendt af en bonus pater-historiker, fordi den var medtaget i 'Gensyn med Den Kolde Krig'. Der er ingen tvivl om, at Bent Jensen kendte artiklen, for han anmeldte 'Gensyn med Den Kolde Krig' i Jyllands-Posten.

- 337 I samme artikel oplyste Bent Jensen dernæst, at Mitrokhin efter Den kolde Krig havde redegjort for KGB's årlige desinformationskampagner over for Vesten. I umiddelbar sammenhæng hermed skulle der ifølge Bent Jensen have været planer om, at *"dansk presse skulle bidrage til bekæmpelsen af sovjetiske systemkritikere"*. Derefter sprang Bent Jensen til, at en unavngiven KGB-oberst i anden sammenhæng skulle have sagt, at dette kun kunne betyde, at *"KGB havde kontrollerede journalister" i de pågældende lande*". Bent Jensen sammenskrev således tre forskellige indbyrdes uafhængige oplysninger om KGB og desinformation. Efter dette groft manipulerende patchwork var scenen sat til, at Bent Jensen, som anført i indledning til artiklen, kunne vise, hvordan Jørgen Dragsdahl bedrev desinformation i Information med kampagnejournalistik *"på basis af falske dokumenter fremstillet af KGB"*.
- 338 De æreskrænkende sigtelser er af Bent Jensen fremsat i strid med god forskningsskik, fordi Bent Jensen i artiklerne fejlfortolkede og fordrejede sine kilder, ligesom hans personlige holdninger og synspunkter præsenteredes på måder, hvor det er vanskeligt at adskille dem fra tilsyneladende videnskabelige funderede argumenter. Artiklerne er ensidige og tendentiøse og indeholder adskillige insinuationer og helt udokumenterede antagelser, herunder om ministre og andre politikeres gøren og laden. Bent Jensen omskrev i artiklerne kilder i en for Jørgen Dragsdahl ugunstig retning og undlod at forholde sig kritisk til kilderne, herunder elementære spørgsmål som betydningen af kronologi, formål og ophavsmand. Bent Jensens artikler er tørlagte for nuancerede betragtninger om Jørgen Dragsdahl.
- 339 Bent Jensen vidste, da han skrev artiklerne, at andre forskere i DIIS-udredningen var nået til et andet resultat end ham på grundlag af de samme kilder, som Bent Jensen i 2007 baserede sine udsagn på. PET-kommissionen kom også i 2009 til konklusioner uden slægtskab med Bent Jensens, og PET-kommissionen forholdt sig udtrykkeligt til Bent Jensens artikler, jf. ekstrakt 2, s. 592, 594, 597 og 598. DIIS-udredningen og PET-Kommissionens beretning skaber formodning for, at Bent Jensens usande æreskrænkende sigtelser ikke opfylder de for forskere gældende normer, herunder det skærpede dokumentations- og forskningsmetodekrav. Begge autoritative udredninger blev til under medvirken af habile historikere på højere fagligt niveau end Bent Jensens, og afrapporteringen skete i en anderledes veldokumenteret form end Bent Jensens subjektive, fejlbehæftede avisskriverier.
- 340 Der var tale om alvorlige sigtelser rettet mod en nulevende person, hvis fortsatte virke som journalist ville blive umulig, efter at Bent Jensen som professor havde fremsat sine æreskrænkende sigtelser i det offentlige rum.

- 341 Udsagnene angår kilder tilvejebragt af efterretningstjenester i en anden tid. Det må også tillægges betydning, at Bent Jensen ved sin anvendelse af kilderne i al fald burde have tillagt det betydning, at Jørgen Dragsdahl som journalist havde en relevant professionel anledning til at gå i dialog med repræsentanter for andre stater. Der var flere fejkilder end ved sædvanlig historieforskning.
- 342 Bent Jensen vidste ved fremsættelsen af sigtelserne, at beslægtede spørgsmål var ved at blive belyst af PET-kommissionen, der i 2007 var i gang med sin undersøgelse på et grundigere og bredere grundlag, end det som Bent Jensen havde. Han kunne som professor ikke være i tvivl om, at han udtalte sig om faktuelle forhold, der krævede stor omhyggelighed.

RETSFØLGERNE

Mortifikation

- 343 Jørgen Dragsdahl har en anerkendelsesværdig, retlig interesse i at få mortificeret påstandene, hvis Højesteret ligesom byretten og landsretten finder, at påstandene omfatter æreskrænkende sigtelser. Dette gælder også, hvis Højesteret som landsretten måtte anse disse for straffri af hensyn til Bent Jensens ytringsfrihed. Adgangen til mortifikation består selvstændigt ved siden af straf og godtgørelse.

Tortgodtgørelse

- 344 Som anført af Retten i Svendborg, s. 80, er krænkelse af grov karakter. De har haft stor indflydelse på Jørgen Dragsdahls liv, herunder mistede han sine journalistiske opgaver i forlængelse af artiklerne, jf. byretten, s. 52. Der henvises også til ekstrakt 1, s. 4-10, om selve processen

Straf

- 345 Bent Jensen bør straffes med dagbøder.

SAGSOMKOSTNINGER

- 346 Jørgen Dragsdahl blev ikke bevilget fri proces for hverken byretten og landsretten. Jørgen Dragsdahl kan oplyse, at han ikke for hverken byretten eller landsretten har afholdt sagsomkostninger af egne midler.

- 347 Den for ham etablerede støtteforening har kunnet dække omkostningerne for byretten til advokat Henrik Holm Nielsen med kr. 800.000 ekskl. moms, hvilket langt fra har svaret til omfanget af det udførte arbejde. Over for byretten oplystes tidsforbrug på 1607 timer. Advokat Henrik Holm Nielsen har endnu intet afregnet for landsretten. Over for landsretten oplystes tidsforbrug på 1534 timer.
- 348 Jørgen Dragsdahl har (som Bent Jensen) fået fri proces for Højesteret.
- 349 Som følge af den til gunst for ham oprettede støtteforening har Bent Jensen ikke selv afholdt de med retssagen forbundne sagsomkostninger.
- 350 Jørgen Dragsdahl er ikke momsregistreret.

København, den 20. april 2015

René Offersen